

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

PROF. DR. METİN AKAR'A ARMAĞAN

(Cilt/Volume: 5, Sayı/Issue: 4, Aralık/December 2021)

Fikret TURAN

Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi
fikret.turan@istanbul.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-3532-3910>

Dil, Metin ve Motif Yönüyle Revnakî'nin Çağatayca Manzum *Kışsa-i Mi'râc* Eseri

*Linguistic, Textual and Thematic Features of Revnakî's Versified
Chagatay Work Kışsa-i Mi'râj 'The Narrative of Ascension'*

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 30.10.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 21.11.2021

Yayın Tarihi/Published: 30.12.2021

Atıf/Citation

TURAN, F. (2021). Dil, Metin ve Motif Yönüyle Revnakî'nin Çağatayca Manzum *Kışsa-i Mi'râc* Eseri. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5(4), 1698-1726.
<https://www.doi.org/10.34083/akaded.1015752>

TURAN, F. (2021). Linguistic, Textual and Thematic Features of Revnakî's Versified Chagatay Work *Kışsa-i Mi'râj* 'The Narrative of Ascension'. *Journal of Academic Language and Literature*, 5(4), 1698-1726. <https://www.doi.org/10.34083/akaded.1015752>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

Bu makalede kimliğine dair fazla bilgiye sahip olmadığımız Revnakî mahlaslı bir şair tarafından geç dönem Çağatay Türkçesiyle kaleme alınmış ve daha önce incelenmemiş Kışsa-i Mi'râc isimli manzum miraçnâmenin genel özelliklerini, öne çıkan gramer yapılarını, motifini, transkripsiyonlu metnini ve sözlüğünü ortaya koymaktayız. Kışsa-i Mi'râc, Beyazıt Devlet Kütüphanesinde Beyazıt B3626 katalog numarasıyla saklanan ve büyük çoğunluğu klasik dönem sonrası Çağatay Türkçesiyle yazılmış dini-tasavvufi manzum metinlerden oluşmuş bir elyazması mecmuanın 15b-18a (PDF 18-20) sayfalarında bulunmaktadır. Eserde telif ve istinsah tarihi yoktur. Ancak içinde bulunan metin ve imla özelliklerine dayanarak yazmanın büyük ihtimalle 18. yüzyılın sonlarında düzenlendiği söylenebilir. Eserde miraç olayının tamamının anlatılması yerine miraç kıssasının ilk örneklerinde görülmeyen ancak sonradan eklendiğini düşündüğümüz Hz. Muhammet'in anne ve babasının ahiretteki durumu ele alınmıştır. Kışsa-i Mi'râc, bu yönüyle, yani sadece oldukça tartışmalı ebeveyn-i resûl konusunu ele alması bakımından diğer miraçnâmelerden ayrılır.

Anahtar sözcükler: Kışsa-i Mi'râc, Çağatayca, miraçnâmeler, Revnaki.

Abstract

In this article, while providing its transcribed text and glossary I analyse general textual, grammatical and thematic features of a versified mi'râj 'the prophet's ascension' work entitled Kışsa-i Mi'râj 'Narrative of Ascension', which was written in late Chagatay Turkic by a certain Revnakî identity of whom we do not have much information about. Kışsa-i Mi'râj runs between the folios 15b and 18a (PDF 18-20) of a bound collection of manuscripts 'majmû'a' that is kept in Beyazıt State Library, Istanbul with the catalogue number Beyazıt B3626. The 'majmû'a' mainly consists of versified religious-mystical texts that are written mostly in post-classical Chagatay Turkic. There is no information about the date of writing or copying in the work. Based on its textual and orthographic features however, the manuscript of Kışsa-i Mi'râj was probably written or copied in the late 18th century. In the work, instead of the whole event of ascension 'mi'râj', the author focuses on the faith and the place of afterlife of the Prophet Muhammad's parents. In this respect, Kışsa-i Mi'râj differs from other books of ascension and stands out as a unique work as it only deals with the highly controversial issue of the status of the prophet's parents in the hereafter.

Keywords: Book of Ascension, Chagatay Turkic, books of Prophet Muhammad's ascension, Revnaki.

Giriş

Başta Arap, Fars ve Türk edebiyatları olmak üzere belli başlı bütün İslami edebiyatlarda Hz. Muhammet'in hayatı ve peygamberliği bağlamında üzerine çok sayıda eser yazılan inanç konularından birisi miraç olmuştur.¹ Arapçada miraçla ilgili konular önceleri Kuran tefsirleri içinde görülse de konuyla ilgili yazılan bağımsız eserler genellikle mensur olarak konunun açıklanması ve yorumlanmasına dayalı olmuştur. İran ve Türk edebiyatlarında yazılan eserlerin büyük çoğunluğu ise manzum olmuştur. İran edebiyatında önceleri Nizami ve Attar gibi büyük kurucu şairlerin eserlerinin içinde bölümler şeklinde görülen manzum edebi miraç metinleri zamanla bu konuda bir gelenek oluşturmuş, bu tarz metinler hem İran edebiyatında hem de Türk edebiyatında büyük manzum eserler içinde eser bölümü olarak yazılmaya devam etmiştir. Buna paralel olarak bu konuda sonraları çeşitli uzunlukta ve farklı nazım şekilleri içinde bağımsız eserler de yazılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda miraç olayı Türk dili tarihinde manzum ve mensur olarak hem büyük edebî eserler içinde eser bölümü olarak, hem de bağımsız eserler şeklinde mirâciye (<mi'râciyye) veya miraçnâme (<mi'râc-nâme) adı altında ele alınıp işlenmiş, bu konuda çok çeşitli eğitim ve kültür düzeyine sahip farklı gruplara hitap eden çok sayıda eser yazılmıştır. Özellikle divan ve tekke şairleri tarafından miraç olayına dair yazılan eserlerin bir kısmı zamanla daha popüler olmuş ve bu eserler Müslüman topluluklar arasında ortak bir dinî kültürün oluşmasına katkı yaptığı gibi aynı toplum ve kültür içinde yaşayan eğitilmiş ve eğitimsiz kitleler arasında da ortak bir dinî anlayış, görüş ve edebî zevkin oluşmasını sağlamıştır. Zaman zaman birbirinin tekrarı gibi görünen bu eserler yakından incelendiğinde bunların her birisinin kendine özgü dil ve üslup özelliklerine sahip olduğu, çeşitli seviyelerde farklı yorum ve değerlendirmelerde bulunduğu ve bazı durumlarda ise miraç hadisesinin kimi motif ve unsurlarını daha ön plana çıkardığı görülür. Öne çıkarılan bu hususların bazıları erken dönem özgün miraç metinlerinde

¹ Arapçada esasen merdiven anlamına gelen miraç (<mi'râc معراج) kelimesi sonradan özellikle Hz. Muhammet'in göğe yükselerek Allah'ın huzuruna varmasını konu edinen ve Müslümanlık inancında çok yaygın olarak kabul gören, yorumlanan ve kutlanan ilahi yolculuğun ismi olmuştur. Peygamberin bu ilahi yolculuğunu dinî kıssa şeklinde anlatan miraç metinleri aynı zamanda İslam dininin değerlerini, ahiret anlayışını, kutsal sayılan mekânlarını, büyük saygı duyulan peygamber ve meleklerin derecelerini belirli bir düzen ve olay örgüsü içinde yansıtır. Kuran'da İsrâ ve Necm surelerinin bazı ayetlerinde kimi özelliklerine dair telmihlerde ve işaretlerde bulunan miraç olayının başından sonuna kadar olan aşamaları içinde kişileri, diyalogları, mekânları, tasvirleri ve hareket imajlarıyla tam bir kıssa olarak ortaya çıkması esasen hadislerle ve rivayetlere dayalı olmuştur. (Akar 1987: 13-61, Amir-Moezzi 2010, Gruber 2020, Horovitz 1979, Uzun 2005, Yavuz 2005) Bu bağlamda, Hz. Muhammet'in kuzeni İbn Abbas'a (öl. H. 68, M. 677/678) dayandırılan Kitâbu'l-Mi'râc içinde anlatılanlar sonraki dönemlerde miraç kıssasının en asli kaynaklarından birisi olarak kabul edilmiştir. (Gruber 2012) Miraç olayı İran ve Türk resim sanatında da en çok işlenen konulardan olmuştur. (Gruber 2009, Akar 1987: 76-78)

görülmeven ancak sonradan konuya eklenen unsurlardan olduğu da gözlemlenebilir.² Bu bağlamda biz, bu makalede kimliğine dair fazla bilgiye sahip olmadığımız Revnakî mahlaslı bir şair tarafından geç dönem Çağatay Türkçesiyle yazılmış ve daha önce ele alınmamış Kışsa-i Mi'râc isimli manzum miraçnâmenin genel özelliklerini, öne çıkan gramer yapılarını ve motifini inceleyip transkripsiyonlu metnini ve sözlüğünü ortaya koyacağız.

Elyazması Eserin Nüsha ve Metin Özellikleri

Kışsa-i Mi'râc, Beyazıt Devlet Kütüphanesinde Beyazıt B3626 katalog numarasıyla saklanan ve büyük çoğunluğu geç dönem Çağatay Türkçesi özelliği gösteren dinî-tasavvufî manzum metinlerden oluşmuş bir elyazması mecmuanın 15b-18a (PDF 18-20) sayfalarında bulunmaktadır.³ Yazmanın ölçüleri 240x140 mm ile 188x90 mm şeklindedir. Cildi deri ve iyi durumdadır. Eserde telif ve istinsah tarihi yoktur. İçinde bulunan metin ve imla özelliklerine dayanarak yazmanın büyük ihtimalle 18. yüzyılın sonlarında düzenlendiği söylenebilir. Başlığı kırmızı, ana metni siyah mürekkeple yazılan eser iki sütun ve on üç satır olarak nestalik hattıyla kaleme alınmıştır. Metin hezec bahrinden *mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün* kalıbıyla yazılmıştır. Eser toplam 69 beyitten meydana gelmiştir. 1-9. beyitlerde Allah övgüsü (münacaat), 10-12. beyitlerde peygamber övgüsü (naat) bulunmakta ve 13. beyitte esas konuya geçilmektedir. Varaklar üzerinde okumayı güçleştirecek herhangi bir fiziki sorun bulunmamaktadır. Bununla birlikte kelimelerin imlasında halk için yazılmış bu türden metinlerde görülen birtakım istikrarsızlıklar görülür. Bunlar arasında aslında yazılmayan Farsça terkip i'sinin *ye* (yâ) harfiyle yazılması, u/ü bağlacının düşürülmesi, bazı Arapça kelimelerin Türkçe söylenişe uygun yazılması gibi hususlar bulunmaktadır. Biz bu türden örnekleri metin üzerinde belirleyip dipnotlar şeklinde dikkate sunmayı tercih ettik.

Eserin Yazarı

Yazar, kendisini metnin son beytinde Revnakî-zâr olarak tanıtmıştır: “Güneh lâyiğa banı Revnakî-zâr / Cehennem otığa qılma giriftâr”. Kaynaklar eserin yazıldığını düşündüğümüz 17-18. yüzyıllarda şiir ve manzumeler yazan Revnak ve Revnakî

² İslami birinci asrın ikinci yarısından itibaren şekillenmeye başlayan miraç konusu Hicri 5. yüzyıldan (Miladi 11. yy) itibaren din bilginleri, tasavvuf şeyhleri ve filozoflar tarafından hem genel niteliği hem de konuyu oluşturan unsurlar ve motifler yönünden yorumlanmıştır. Türk edebiyatında ilk bağımsız manzum miraciyelerden birisi 12. yüzyılda yaşadığı tahmin edilen Ahmed-i Yesevî müritlerinden Hakîm Ata'ya atfedilen hece vezniyle yazılmış ve çok sonraki dönemlerde geç dönem Çağatay Türkçesi özelliklerini kazanan miraçnâme metnidir. Anadolu sahasında ise ilk miraçnâmeler mevcut bilgilerimize göre 14. yüzyıl şairi Şeyyad Hamza ile 15. yüzyıl şairi Ahmedî tarafından aruz vezniyle yazılmıştır. (Eraslan 1979, Feşel-Güzelişik 1996, Yavuz 2014)

³ Yazmada bulunan dinî-tasavvufî metinlerden bazıları tarafımızdan incelenerek yayımlanmıştır. Bkz. Turan 2016, Turan 2019.

mahlaslı birçok Çağatay şairi ve müellifi bulunduğunu söylerler. Bunlar arasında Hiveli Pehlivankuli Revnak, Taşkentli Mollaniyaz Revnak ve Hokandlı Revnak öne çıkan edebi şahsiyetlerdir.⁴ Yaptığımız araştırmada bu şairlerin eserleri arasında incelediğimiz Kıssa-i Mi'râc metnini tespit edemedik. Metin özelliklerine dayanarak şairin dinî nitelikli eserler ve manzumeler ortaya koyan Türkistan bölgesi mutasavvif şair ve yazarlarından birisi olduğunu tahmin etmekteyiz.⁵

Eserde Öne Çıkan Dil ve İmla Özellikleri

Eserin dili geç dönem Çağatay Türkçesinin genel özelliklerini göstermektedir.⁶ Bu bağlamda belirli geçmiş zaman eki *-DI* sedasız ünsüzle biten fiillerden sonra her zaman *-tI* (yetti 19, kectim 60, ve 2. çoğulda *-tük: tarttük*), ettirgenlik yapısı *-GUz* ekinde sedasızlaşma *-kuz* (otkuzupdur <olturkuz- 4), aitlik ekinde yuvarlaklaşma *+kü* (andakü 21) gibi yapılar metinde görülen dikkat çeken fonetik özelliklerindedir. *-mİş* yapısı sadece sıfat-fiil olarak kullanılırken zaman çekiminde görülmez, onun yerine *-IpdUr* (otkuzupdur 4, kılıpdur 7, kılıpdursen 53) yapısı görülür. *-Ar/-Ur* geniş zaman sıfat-fiili aynı zamanda mastar eki görevinde görülür (bolurğa, kıpurğa 27, eterge 29). İşaret sıfatı *bu* ve *uşbu* yapısının yanısıra *bul* şekli de bulunmaktadır. Metinde bir yerde *bol-* fiilinin yerine Oğuz Türkçesine ait *ol-* (Anın refârırdın gerd *oldı* câiz 17) yapısı da görülür. Kapalı e'nin imlası birçok metinde olduğu gibi burada da karışıklık gösterir: *né* (<ny, 26), *nê* (<nh), vb.

Eserde İşlenen Miraç Motifi

Eserde miraç olayının tamamının anlatılması yerine miraç kıssasının ilk örneklerinde görülmeyen ancak sonradan eklendiğini düşündüğümüz Hz. Muhammet'in anne ve babasının ahiretteki durumu ele alınmıştır. Burada peygamberin anne ve babasının ahirette cennette olmadıkları, ahirette acı ve ıstırap çektikleri, bundan dolayı peygamberin miraç seyri sırasında bu durumu görmesi üzerine önce çok üzüldüğü ancak sonradan anne ve babasının yerine ümmetini tercih ederek mutlu olduğu şeklinde bir yorum yapılmıştır. Benzer görüş daha önce gene Hâce Ahmed-i Yesevî'nin müritlerinden Kul Süleyman Hakîm Ata tarafından hece vezniyle yazılmış bir miraçnâmede de görülmektedir.⁷ Bu türden bir yorum

⁴ Abdullayev 1977: 174.

⁵ Eserin şairinin, Özbekistan Bilimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü kütüphanesinde saklanan Ahmed-i Yesevî hikmetlerinin bulunduğu mecmualarda Yesevî tarzı dinî-tasavvufî şiirleri bulunan şairler arasında gösterilen ve hakkında fazla bilgi verilmeyen Revnakî isimli şairle aynı şahsiyet olabileceğini düşünüyoruz. Bkz. Mannopov 2020.

⁶ Geç dönem Çağatay Türkçesi ve edebiyatı hakkında bkz. Eckmann 1964, Köprülü 1977, Tekin 2011.

⁷ Kemal Eraslan. 1979. Şurası da söylenmelidir ki Ahmed-i Yesevî hikmetleri gibi Hakîm Ata'nın bu manzum eserinin dili de yaşadığı 12. yüzyılın değil sonraki dönemlerin dilini, daha çok 15. yüzyıl

Azerbaycan, Anadolu ve Balkan bölgelerinde ortaya konulmuş Oğuz Türkçesi miraçnâmelerinde pek görülen bir görüş değildir.⁸ Bunun aksine, peygamberin anne ve babası birçok Müslüman toplulukta olduğu gibi Batı Türkleri arasında da miraçnâme, siyer, dinî kıssa, hikâye ve mevlit gibi edebî metinlerde hep saygıyla anılmış, yüceltilmiş ve onların isimlerini kendilerinin ve çocuklarının isimleri olarak severek kullanmışlardır. Çağatayca yazılmış bu iki metinde böylesi bir görüşün öne çıkarılması eserlerin yazıldığı dönemde gelişen bir takım dinî-politik akımların sonucu olduğu açıktır. Kışsa-i Mi'râc, bu yönüyle, yani sadece ebeveyn-i resûl konusunu ele alması bakımından diğer miraçnâmelerden ayrılır.

İslam tarihinde dört halife devrinden sonra işbaşına gelen Emeviler döneminde, Kerbela olayında Hz. Hüseyin'e ve ailesine yapılan zalimlikler başta olmak üzere Hz. Muhammet'in ailesine karşı politik bir tavrın olduğu ve bu bağlamda peygamberin anne ve babasının da cennette olamayacağına dair bir politik görüşün ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Peygamberin anne-babasının (ebeveyn-i resûl) ahiretteki konumu şeklinde isimlendirilen görüş bazı Müslüman âlimler arasında ciddi tartışmalara sebebiyet vermiş, konuya dair birçok risale yazılmıştır.⁹ Bu görüşün zaman zaman özellikle bu konuda çok hassas olan bazı tarikat şeyhlerine, mutasavvıf dervişlere ve tekke ve zaviye mensuplarına karşı politik amaçlı olarak bazı medrese mensupları veya inanç grupları tarafından kullanıldığı da görülmüştür.¹⁰ Miraçnâmelerde zaman zaman bu türden sonradan ortaya çıkan görüşlerin motif olarak ele alındığı ve hatta öne çıkarıldığı konu üzerine çalışan araştırmacıların da kabul ettiği bir durumdur.¹¹

sonrası Çağataycasının dil özelliklerini gösterir. Farklı uzunlukta bulunan nüshalarına ve dil özelliklerine dayanarak burada işlenen motiflerden bazılarının daha sonraları eklendiğini de ileri sürebiliriz.

⁸ Bkz. Feşel-Güzelışık 1996, Yavuz 2014.

⁹ Konuya dair bkz. Akçay 2012: 175-242.

¹⁰ Bu bağlamda 17. yüzyılda IV. Murat ve 4. Mehmet dönemlerinde devlet kademelerinde güç kazanan Kadızadeliler grubunun benzer görüşlerle başta Abdülmecid Sivasî olmak üzere dönemin tasavvuf şeyhlerine, tekke ve zaviye kültürüne ve onların önem verdiği değerlere karşı zaman zaman şiddete ve politik baskılara varan hareketleri olmuştur. Bkz. Ocak 1979-1983.

¹¹ Amir-Moezzi 2010, Gruber 2012.

Metin**ıřa-i Mi'rac**

Bismillahirrahmānirrahīm

(Hezec: mefā'ilūn mefā'ilūn fe'ulūn)

18-1 (15b)

- 1 Be-nām-ı Hāzret-i Hāllāk-ı cālem
ılur udret bile tofrağdın ādem
- 2 Mu'ayyendür cihānda şun^c-ı Yezdān
alur ılmışlarıge c'aql hayrān
- 3 řadefdin bī-bahā gevher yarattı¹²
uruř neyding řir [ü] řekker yarattı
- 4 Kōrūñ udretlerini ey birāder
Felekde otuzupdur māh [ü] ařter
- 5 ılıpdur ba'zı ulnı müfred ü tāk
ılıpdur ba'zını rüsvā-yı¹³ āfāk
- 6 Gehi kōñülge saldı yüz elemni
Tereddüd ılsa tapmas bir diremni
- 7 ılıpdur ba'zını taşt üze¹⁴ sultān
Tapalmas ba'zı ul bir parça-i nān
- 8 ılıpdur cennet [ü] düzaşnı c'ayān¹⁵
Yarattı kāfir [ü]¹⁶ Gebr ü Müsülmān

¹² Birbirini takip eden çift ünsüzler şedde işareti konulmadan tek ünsüz harfle yazılmaktadır.

¹³ Terkip i'si ye harfiyle gösterilmiştir.

¹⁴ Kelimenin imlasında sorun vardır.

¹⁵ Metinde a'c'ayān şeklinde yazılmıştır.

¹⁶ Bağlaç u/ü'lerinin yazımında vezni zorlayan imla sorunları vardır.

- 9 Hüdâ'yım ikki öy berpâ kılıpdur
Temâşâhâne'î peydâ kılıpdur
- 10 'İnâyet bolsa ol dem bir Hüdâ'dın
Tiley himmet Muḥammed Muştafâ'dın
- 11 Tamâm-ı enbiyâlarını seresi¹⁷
Cemî'e-i etḳıyâlar pîşvâsı
- 12 Nebiler ḫâtemi ol şâh-ı aşdaḳ
Biliñ bî-şek anıñ mi'râcı ber-ḫaḳ

18-2 (16a)

- 13 Nebiler ḫayyıda¹⁸ ol érđi çün tâc
Ki bir şeb aña vâḳi'e boldı mi'râc
- 14 Uşol sâ'atde Ḥaḳ emri bile bâz
Tapuştı Cebra'îl-i sidre-pervâz
- 15 Dêdi alḡıl muḫîṭ-i raḫmetimge
Yaḳın bolsun bu sâ'at ḫazretimge
- 16 Hüdâ emri bile bâ-şâh-ı levlâk
Kêtürdiler Burâḳ-ı cüst ü çâlâk
- 17 Anıñ reftârıdın gerd oldı 'âciz
Ne Aşḳar gerdige yêtkey ne Şebdîz
- 18 Uşol sâ'at Burâḳ üstige mindi
Ḥacâletdin felekni boynı sındı
- 19 Hüdâ emri bile Refrefdin ötti
Köz açmay lâ-mekân şehrige yêtti
- 20 Aña bâb-ı sa'âdet bâz boldı
Ḥaḳîḳat şâhıḡa hem-râz boldı

¹⁷ Metinde *sedâsı* veya *serâsı* şeklinde okunabilecek şekilde olsa da semantik bağlam *seresi* şeklinde okunmasını gerektirmiştir.

¹⁸ Kelimenin imlası sorunludur.

21 Mu'ayyen kördi andakü¹⁹ 'acâyib
Behişt düzeḡ yüz miñ [miñ] ḡazâyib

22 Temâşâ érdi ol dem kâr barı
Yörüp düzeḡ sarı tüşti güzârı

23 Muḡammed kördi érse iki insân
İkevlen érdi düzeḡ içre süzân

24 Bu ḡaletni körüp ol Şâh-ı Levlâk
Mübârek ḡâtırını köp boldı ḡamnâk

25 Dêdi yâ Cebra'îl-i sidre-pervâz
Êrürsin hem refîḡ-i maḡrem-i râz

19-1 (16b)

26 Mëni vâkıf kı l uşbu nê ḡikâyet
Beyân êtḡil maña ez-ḡadd-i ḡâyet

27 Uyaldı sebk-i ḡaḡ zâhir kı l urḡa
Ki ḡâḡat ḡalmadı şâbir bolurḡa

28 Dêdi Cibrîl yıḡlap anda bisyâr
Nê til birlen beyân êyley mën-i zâr

29 Maña ḡad yoḡ bu söz tekrâr êterge
Bu sözdin zerre'î izḡâr êterge

30 Soruñ Mâlik'din ey sultân-ı ebrâr
Kılur bu sözni bilse sizge izḡâr

31 Neçük sözdür dëp ol Maḡmüd-ı Muḡtâr
Uşol sâ'at dëdi yâ Mâlik-i Nâr

32 Bu sözni Mâlik-i Düzeḡ eşitti
Resûlullâḡ'ḡa ol köp nevḡa êtti

¹⁹ Aitlik eki yuvarlak ünlüyle.

- 33 Tahayyür kaldılar Mâlik işige
Dêdi sêndin °aceb raḥmet kişige
- 34 Ta°accübdür sêne ey Mâlik-i nâr
Nê vâķi°din kılursên nâle-i zâr
- 35 Dêdi êy gevher-i²⁰ deryâ-yı sermed
Ḳayu til birle aytay yâ Muḥammed
- 36 İkev²¹ ḥubrı mênî kıldı ğazabdın
Figân ü nâlišimdür bul sebebdin
- 37 Bu ğamdın peykerim bî-tâb boldı
Yüregim taşdın êrdi âb boldı
- 38 Bu sırdın bî-ḥaber mên êy nikû-zâd²²
Mênî kıl uşbu bend-i²³ ğamdın âzâd

19-2 (17a)

- 39 İgemdin sorañız dâna-yı esrâr
Ḳılır raḥm êylese düzeḥni gülzâr
- 40 Muḥammed ḳol köterdiler du°âĝa
Muḳayyed boldılar ḥamd [ü] şenâĝa
- 41 Be-şad elfâz kıldılar münâcât
Pes êy ḥâcet-berâr-i²⁴ küll-i ḥâcât
- 42 Dêdiler yâ İlähî İzid-i pâk
Yüregim boldı ğam tıĝı bile çâk
- 43 Êrürsin Hâdi-yi Ḥallâķ-ı insân
Neçük bed-baḥt kuldur bu ikevlen

²⁰ Terkip i'si *ye* harfiyle yazılmıştır.

²¹ Metinde kelimenin imlası elif+k+r (?) şeklindedir. *Ekev* şeklinde de okunabilir.

²² Metinde *zât* şeklindedir.

²³ Terkip i'si *ye* harfiyle geleneksel imlâya aykırı yazılmıştır.

²⁴ Metinde *berârd* şeklindedir.

44 Ğafür atlıĝ igem uşbu nidādın
Uyaldı ol Muĝammed Muşţafâ'dın

45 Ğudâyım aydı ey baĝr-ı şefâ'at
Soragil özleridin bu ĝıkâyet

46 Muĝammed sordı erse²⁵ bu ikeven
Peyemberni körüp ĝıldılar eĝĝan

47 Biri aydı ki ey Aĝmed atan mên
Biri aydı ki mên müşfik anan mên

48 Ki tarttük köp cefâ vü miĝnetiñni
Ümîd oldur ki körsên râĝatıñni

49 Ma'âsi bendeler bed-baĝt êkendür
Cehennemde 'azâb-ı saĝt êkendür

50 Çıĝkar her dem alardın nâle-i zâr
Şefâ'at ĝıl eyâ Maĝmüd-ı Muĝtâr

51 Êşitti erse Aĝmed uşbu sözni
Demî ŧâĝat ĝılalmay üzdi özni

20-1 (17b)

52 Dêdi feryâd eylep yâ İläĝi
Maña kêçgil ata anam ĝünâhı

53 Alarnı kâr[1] barı nâle-i zâr
ĝılıpdursên cehennemge giriftâr

54 Ğudây'ım aydı [ey] baĝr-ı şefâ'at
Ata anañ kerek mü yâ ki ümmet

55 Eger ümmet ŧaleb ĝılsañ be-yek-bâr
Ata anañ bolur otĝa giriftâr

²⁵ Metinde *erdise* şeklinde.

- 56 K̄ayu işni k̄ılursên ihtiyārâ
K̄ayu işni k̄ıladursên güzārâ
- 57 Êrürmên ʿālim [ü] dānā-yı esrār
Yēne bir Vāhidü'l-Ķahhār atım bar
- 58 Dēdi ol gevher-i deryā-yı sermed
Nebiler h̄ātemi Maḥmūd u Aḥmed
- 59 Dēdi ata anamdur ikki insān
Mēniñ ümmetlerim ʿālemge tolğan
- 60 Dēdi kēçtim ata anamdın ēy yār
Evvel āḥir mēniñ bir maḥlabım bar
- 61 Şefiʿü'l-müznibin kıldıñ atımnı
Maña kēçkil günāh-ı²⁶ ümmetimni
- 62 Ğafūr atlığ igem maḥbül kıldı
Güneh rahmet suyıge ğarḳ boldı
- 63 Ḥudāyım kēçti Aḥmed ḥurmetidin
Köterildi güneher ümmetidin
- 64 Şerīʿatda çerāğı rāhımızdur
Ķıyāmetde şefāʿat-ḥʿāhımızdur
- 20-2 (18a)**
- 65 Kēçip ümmet üçün ata anadın
Tilep ümmet günāhını²⁷ Ḥudā'dın
- 66 Muḥammed ümmetim dēp mübtelādur
Yüz ümmet cān fedā ḳılsa revādur
- 67 Ḥudāy'ım ol Muḥammed ḥurmetidin
Naşib ētgil şefāʿat şerbetidin

²⁶ Terkip i'si ye harfiyle gösterilmiştir.

²⁷ Metinde *günāhımnı* şeklinde.

68 Raḥīm-i rāḥim [ü] Ğaffār atıñdur
Köñül ümıdvār-ı raḥmetiñdür²⁸

69 Güneh läyığa banı Revnaķı-zār
Cehennem otığa ķılma giriftār

²⁸ Metinde *raḥmetiñdin* şeklinde.

Sözlük

(Sözlüğe Türkiye Türkçesinde kullanımı olmayan, çok farklı ses ve imla yapısına dönüşmüş veya çok nadir kullanılan kelimeler alınmıştır. Anlamı kolaylaştırmak için sınırlı sayıda çekimli kelimeye de yer verilmiştir. A. Arapça, F. Farsça)²⁹

âb: F. Su.

°aceb: A. Pek şaşılacak şey, çok olağanüstü.

âdem: A. İnsan, insanoğlu.

âfâk: A. Ufuklar, (mecazen) yerler ve memleketler (*°ufk* çoğulu).

âhîr: A. Son, bitiş, ahir.

Ahmed: A. En çok methedilmiş olan, (mecazen) Hz. Muhammet.

ahter: F. Yıldız.

°aql: A. Akıl.

alar: Onlar.

aña: Ona.

anan mên: Ananım, annenim.

anda: 1. Onda, 2. O zaman, 3. orada.

andakü: Ordaki, ondaki.

anıñ: Onun.

aşdağ: A. Çok doğru ve güvenilir insan, özü sözü oldukça doğru olan.

Aşkar: A. Doru renkli at, (mecazen) Efsanevi Rüstem ve Hz. Hamza'nın atının adı.

ata ana: Ebeveyn, anne baba.

ata: Baba.

atan mên: Babanım.

atlıg: Adlı, isimli.

²⁹ Sözlük kısmının oluşturulmasında esas olarak şu kaynaklara başvurulmuştur: Bodrogligeti 1981, Clauson 1960, Courteille 1870, Devellioğlu 1997, Eckmann 1958, Redhouse 1890, Steingass 1892, Şeyh Süleyman Efendi-i Buhârî 1298/1880, Ünlü 2013, Véliaminof-Zernof, V. de 1869, Wehr 1976.

ay-: Söylemek.

bā: F. *Beraber, ile ve için* anlamına gelen Farsça önek (edat).

bāb: A. Kapı.

baḥr: A. Deniz, okyanus, nehir.

bār: F. Kere, defa.

barı: Tamamı, bütünü, bütünüyle (< bar+ı)

bāz: F. 1. Açık, 2. Yine, tekrar, bir kere daha.

be-: F. *İle* ve yönelme hali işlevinde bulunan Farsça önek (edat).

be-şad elfāz: F. A. Yüz adet sözle, yüzlerce kelimeyle.

bed-baḥt: F. Bedbaht, kötü talihli, zavallı.

behişt: F. Cennet.

Ḥallāk-ı ʿālem: A. F. Alemin yaratıcısı, mecazen Allah.

bend: F. Bağ, esaret zinciri.

bende: F. Kul, köle.

berār: F. Destekleyen, kabul eden, karşılayan.

ber-ḥaḳ: F. A. Hakkıyla, hak ve doğru olarak.

berpā: F. Canlı, ayakta, dik ve sağlam, imar olmuş.

be-yek-bār: F. Bir kere, bir kerelik, bir defaya mahsus.

bī-bahā: Çok kıymetli, değer biçilemeyen.

bile: İle, birlikte, beraber.

birlen: *İle* edatı (< birle+n).

bisyār: F. Çok, fazla.

bī-şek: F. Şüphesiz, kuşkusuz.

bī-tāb: F. Yorgun, bitkin, tükenmiş.

bolurğa: Yapmaya, yapmak için (< bol-ur+ğa)

bul: Bu.

Burâk: A. Miraç gecesi Hz. Muhammet'i taşıyan ilahi at.

cemî: A. Tamamı, hep, hepsi.

cüst ü çâlâk: F. Çevik ve atılan.

çâk: F. Yırtık, yarık, yırtmak.

çerâğ: F. Mum, mum fitili, ışık, ateş.

dânâ: F. bilen, bilgili, bilgin, alim.

dem: F. 1. An, zaman, 2. Nefes.

demî: F. Bir an.

direm: F. Dirhem, çok küçük miktar.

düzâh - düzeḥ: F. Cehennem.

ebrâr: A. Evliya, ermişler ve hayır işleyenler (*berr* çoğulu)

efğân: F. Acıdan ve ıstıraptan dolayı ağlayıp feryat etmek, haykırmak (*fiğân* çoğulu)

ekendür: *İmiş, imiştir* anlamında ek-fiil.

elem: A. Keder, dert, üzüntü.

elfâz: A. Lafızlar, sözler, kelimeler (*lafz* çoğulu)

enbiyâ: A. Nebiler, peygamberler (*nebi* çoğulu)

êrdi: *İdi* (ek-fiilin belirli geçmiş zaman şekli)

erḥam: A. En merhametli.

êrse: 1. *İse*, ek-fiil 3. tekil şahıs şart yapısı, 2. *-dıği zaman, -dığında* anlamında zarf yapısı.

êürsin: 2. tekil kişi ek-fiil yapısı +sIn

esrâr: A. Sırlar, bilinmeyen şeyler (*sırr* çoğulu)

êterge: Etmeye, etmek için.

etḫiyâ: A. Günahdan uzak gerçek dindarlar (*taḫi* çoğulu).

eyâ: F. Ey, hey.

ez-ḥadd-i ġâyet: F. Çok iyi ve tam olarak, bütünüyle, mükemmelen.

fedā: A. Bir amaç veya kişi için değerli bir şeyden vazgeçme, birisi uğruna bir şeyi yok etme (< fidā°)

felek: A. Gökyüzü, gökler.

figān: F. Ağlayıp inleme, feryat, acıyla haykırma.

Ġaffār: A. Bağışlaması ve mağfireti çok olan, Allah.

Ġafūr: Çok bağışlayan ve merhamet eden, Allah.

ġamnāk: A. F. Gamlı, dertli, tasalı.

ġark: A. Boğulacak derecede batma ve bir şeyle dopdolu olma.

Gebr: F. Mecusilik dinine mensup, mecusi.

gehī: F. Bazen, ara sıra, kimi zaman.

gerd: F. Toz, toz birikintisi, toprak.

gevher: F. İnci, mercan, elmas ve mücevher gibi kıymetli taş veya maden.

giritār: F. Düşkün, zavallı, dertli, istenmeyen bir şeyin içine düşme hali, iptilaya düşme.

gūlzār: F. Gül bahçesi.

gūzār: F. Geçme, geçiş, yapma, yerine getirme.

gūzārā: F. Yerine getirerek, ödeyerek, geçerek.

ġacālet: A. Utanma, arlanma, mahcup olma.

ġacāt: A. Hacetler, ihtiyaçlar, dilekler (*ġacēt* çoğulu).

ġacēt: A. İhtiyaç duyulan, muhtaç olunan şey, dilek, arzu, dua.

ġacēt-berār: A. F. Muhtaç olunan ve arzu edilen şeyi yerine getiren, dualara cevap veren.

ġad: A. 1. Derece, mertebe, 2. Yetki, 3. Sınır.

Hādī: A. Doğru yola ulaştırın, Allah.

Hādī-yi Ĥallāk: A. F. Doğru yola ulaştırın ve yoktan var eden Allah (< Hādī vü Ĥallāk)

ġālet: A. Hal, durum, keyfiyet.

Ḥallâķ. A. Yaratan, yoktan var eden Allah, Tanrı.

ḥâtem: A. 1. Mühür, 2. (mecazen) En son.

ḥâţır: A. 1. His, duygu, 2. Zihin, bellek, akıl, 3. Manevi değer, etki, itibar.

ḥayrân: A. Şaşkın ve şaşkınlığa düşmüş.

ḥayy: A. Kabile, sülale, taife.

ḥazâyib: A. Bölükler, takımlar, gruplar (ḥizb çoğulu?)

ḥazretimge: (Mecazen) Bana, benim huzuruma.

hemrâz: F. Sırdaş.

ḥubr: A. Bilgi, haber, malumat.

ige: 1. Sahip, efendi, rab, 2. Allah, Tanrı.

iḥtiyâr: A. 1. Seçme ve tercih, 2. Kişinin kendi iradesine göre davranma hakkı ve yetkinliği.

iḥtiyârâ: A. Kendi tercihinine göre seçerek.

ikev / ikevlen: İkisi, çift, ikili, her ikisi.

‘inâyet: A. Lütuf, yardım, destek.

izḥâr: A. Açıklama, açık ve belirgin olarak gösterme.

İzid: F. Hüda, Allah, Tanrı.

Ḳahhâr: A. 1. En kahreden, en çok yok eden, 2. (Mecazen) En güçlü, Allah.

kâr: F. İş, hareket.

ḳayu: Hangi, hangi bir.

ḳıl-: Yapmak, kılmak, etmek.

kêç-: 1. Geçmek, 2. Vaz geçmek, bırakmak, 3. Affetmek.

kerek: Gerek.

kêtür-: Getirmek.

ḳol: El, kol.

ḳol köter-: El kaldırmak.

köp: Çok.

kör-: Görmek.

kördi erte: Gördüğü zaman.

köter-: Kaldırmak.

köz: Göz.

ķuruķ: Kurumuş, cansız.

küll: A. Bütün, hep, her.

lā-mekān: A. Mekānsızlık, (mecazen) Allah'ın huzuru.

lāy: F. Çamur, kül, balçık.

levlāk: A. Sen olmasan (Sen olmasan gökleri yaratmazdım hadisine atfen Hz. Muhammet için kullanılır.)

ma^āsī: A. Asilikler, itaatsizlikler, günahkârlıklar (ma^āsiyyet çoğulu).

māh: F. Ay.

Maħmūd: A. Övülmüş, övülmeye değer, (mecazen) Hz. Muhammet.

Muħtār: A. Seçilmiş olan, (mecazen) Hz. Muhammet (Aħmed-i Muħtār'dan).

maħrem: A. En yakın ve samimi dost, sırdaş, gizliliğe vakıf.

maħrem-i rāz: A. F. Sırdaş, sırların açıklandığı kişi, yakın dost.

Mālik: A. 1. Sahip, âmir, 2. İnanca göre cehennem başındaki idareci, cehennem bekçisi.

maña: Bana.

maķbül: A. Değerli bulunarak kabul edilmiş, mazhariyet kazanmış, beğenilen.

maţlab: A. Arzu, istek.

meh: F. Ay, bkz. māh.

mēn: Ben.

miħnet: A. Eziyet, keder, zorluk ve acı.

mu^āyyen: A. 1. Açık, belirgin, görünen, 2. Açıkça.

muħt: A. 1. Semt, bölge, 2. İhata eden, kapsayan, içinde barındıran, kuşatan.

- muqayyed: A. Bağlı, bağlanmış, (mecazen) meşgul olan.
- mübtelâ: A. Aşırı derecede sevmek, aşık olmak, tutulmak, bağlanmak.
- müfred: A. Tek, yegâne, yalnız, (mecazen) özel.
- müşfik: A. Şefkatli, sevgi ve merhamet dolu.
- müznibîn: A. Günahkarlar ve doğru yoldan sapmış insanlar.
- naķî-zâr (?): A. F. Saf ve temiz yer, saflık bahçesi (?)
- nâle-i zâr: F. Ağlayıp inleme, feryat, (< nâle vü zâr)
- nâliš: F. Ağlayıp inleme, feryat, acıyla haykırış.
- nân: F. Ekmek.
- nâr: A. 1. Ateş, 2. Cehennem.
- naşib: A. Bir şeye kavuşma veya bir şeyi elde etme talihi, ilahi lütuf.
- bî-ħaber; F. A. Habersiz, bihaber.
- neçük: Nasıl.
- nevħa: A. Acıyla feryat etme, acı ve kederle dolu vaveyla.
- ney: F. Kamış.
- nidâ: A. Ses, ün.
- nikû-zâd: F. İyi yaradılışlı, güzel tabiatlı, asil tabiatlı.
- ol: O (3. tekil kişi zamiri)
- ot: Ateş, od.
- otķuz-: Oturtmak, yerleştirmek, koymak (< olturguz-)
- öt-: Geçmek.
- öy: Ev.
- öz: Kendi.
- pâk: F. Temiz, saf, halis, arı.
- pervâz: F. Kanatlanma, yükselme, uçma, uçuş.
- pes: F. Peki, tamam, yeterli.

peyember: F. Peygamber.

peyker: F. Yüz, çehre.

pīšvā: F. Başkan, lider, önder.

rāh: F. 1. Yol, 2. İnanç, 3. Tarikat.

Raḥīm: A. En affedici, en çok bağıslayan, (mecazen) Allah.

raḥm: A. Bağıslama, acıma, merhamet.

raḥmet: A. Merhamet, bağıslama, acıma.

rāz: F. Sır, gizli ve saklanan şey.

refīk: A. Yol arkadaşı, yoldaş, yakın dost, samimi arkadaş.

Refref: A. Miraç inancında Peygamberi göğe yükselten binek.

reftār: F. Yürüyüş, koşma, hareket, tarz, üslup.

Resūlullāh: A. Allah'ın resulü Hz. Muhammet.

revā: A. Uygun, layık, gerekli.

rüsivā: F. Rezil, kötü şöhretli, utanç verici insan, utandıran hal ve davranış.

sa'ādet: A. Saadet, mutluluk, ilahi mutluluk, ilahi talih.

sā'at: A. Kısa zaman dilimi, an, olay anı, belirli bir zaman.

šābir: A. Sabreden, tahammül edip bekleyen.

şad: F. Yüz, yüzlerce (sayı)

şadef: A. Sedef, kıymetli sert ve parlak deniz kabuğu.

saḥt: F. Zor, çetin, sert, şiddetli, kuvvetli.

sal-: Koymak, atmak, yerleştirmek, bırakmak.

sarı: -e doğru, yönelik (son çekim edatı)

sebk: A. Üslup, tarz, yapış şekli.

sere: F. En seçkin, has, mümtaz, çok güzel ve etkileyici.

sermed: F. Ebedi, daimi, sonsuz.

sidre: A. Miraç gecesi Hz. Muhammet'in yükseldiği en yüksek gök katı.

sidre-pervâz: A. F. Miraçta peygamberi Allah'ın huzuruna yükselten, (mecazen) Melek Cebrail.

şun^e: A. Yaratılan her şey, mahlûkat.

süzân: F. Yanan, yanmakta olan.

şâh-ı levlâk: F. A. (Mecazen) Hz. Muhammet ('Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım' hadisine atfen: Lev lâke, lev lâke lemâ ħalaktü'l-eflâk)

şeb: F. Gece.

Şebdiz: F. Efsanevi siyah renkli at (Destan kahramanı Hüsrev'in atı)

şefâat-ĥvâh: Günahların bağışlanması için ricacı olan, (mecazen) Hz. Muhammet.

şefî'ül-müzribîn: A. Günahların affedilmesi için yardımcı olan, (mecazen) Hz. Muhammet.

şek: F. Şüphe.

şerî'at: A. İslami kural, kaide ve ahlaki davranışların bütünü, doğru yol, hak ve hukuk.

şîr: F. Süt.

ta'accüb: A. Şaşkınlık, şaşma, hayrette kalma.

taĥayyür: A. Şaşkınlık, şaşırma, hayrete düşmek.

taş: F. Tak, kubbe.

tap-: Bulmak.

tapuş-: 1. Görüşmek, buluşmak, 2. Huzura varmak, sadakat göstermek.

tart-: Çekmek.

temâşâĥâne: F. Oyun oynanan yer, tiyatro, (mecazen) dünya.

tereddüd kııl-: (Metinde) Reddetmek, istememek.

tîğ: F. Kılıç.

til: Dil.

tile-: Dilemek.

tofrağ: Toprak.

tol-: Dolmak.

tüş-: Düşmek, inmek, gelmek (yardımcı fiil)

u / ü: F. Ve (bağlaç)

uşbu: Bu, tam da bu, işte bu.

uşol: O, tam da o, işte o.

uyal-: Utanmak, çekinmek, mahçup olmak.

ü: F. Ve (bağlaç), bkz. u, vü.

ümidvār: F. Ümitli olan, ümit sahibi.

üz-: Koparmak, parçalamak, ayrılmak, bırakmak.

üze: Üzerine, üstüne.

Vāhidü'l-Ḳahhār: A. En çok kahreden ve tek olan, (mecazen) Allah.

vāḳıf: A. Bilen, bilici, haberdar, vukuf sahibi.

vāḳi': A. Olay, olan şey, husule gelen, oluşan şey.

vü: F. Ve (bağlaç), bkz. u / ü

yā ki: F. Veya, ya da, yoksa.

yek-bār: F. Bir kere.

Yezdān: F. Allah, Tanrı.

yıḡla-: Ağlamak.

yörü-: Yürüme, yönelme, bir yere doğru hareket etmek.

yüz miñ miñ: Yüz binlerce.

zār: F. 1. İnleyen ve feryat eden, 2. Feryat, inleme.

zerre^ñ: A. F. Bir zerre.

Kaynaklar

- Abdullayev, B. A. (1977). *Üzbek Adabiyatı Tarihi*. Cilt 2, Toşkent: Okutuvçı.
- Akar, M. (1987). *Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-Nâmeler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Akçay, M. (2005). *Hız. Peygamber'in Anne-Babasının Dinî Konumu ve Ebeveyn-i Resûl Risaleleri*, İzmir: Yeni Akademi Yayın.
- Akçay, M. (2009). "Hz. Peygamber'in Anne-Babasının (Ebeveyn-i Resûl) Dinî Konumuna Dair Ebû Hanîfe'ye Atfedilen Görüş Etrafındaki Tartışmalar". *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19, 1-27.
- Amir-Moezzi, M. A. (2010). "Me'râj". *Encyclopædia Iranica Online Edition*. (Erişim: 19 Kasım 2021)
- Bodrogligeti, A. J. E. (1981). "A Glossary to the Rylands Eastern Turkic-Persian Versified Vocabulary". *Ural-Altaysche Jahrbücher* 53, 1981, 1-65.
- Clauson, S. G. (1960). *Sanglax – A Persian Guide to the Turkish Language by Muhammad Mahdî Xân*. London: Trustees of the E. J. W. Gibb Memorial.
- Courteille, M. Pavet de (1870). *Dictionnaire Turk-Oriental, destiné principalement à faciliter la lecture des ouvrages de Bâber, d'Aboul-Gâzi et de Mir-Ai-Chir Nevâî*. Paris: Imprimerie Impériale.
- Devellioğlu, F. (1997). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. 14. Baskı, Ankara: Aydın Kitabevi.
- Eckmann, J. (1958). "Çağatay Dili Hakkında Notlar". *TDAY Belleten* 1958, 115-126.
- Eckmann, J. (1964). "Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920)". *TDAY Belleten* 1964, 121-156.
- Eraslan, K. (1979). "Hakim Ata ve Mi'râc-nâme'si". *Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi Ahmet Caferoğlu Özel Sayısı*, Fasikül 1 (Sayı 10), 243-304.
- Feşel-Güzelişik, G. (1996). *Şeyyâd Hamza, Mi'râc-nâme*. (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış YL Tezi, İstanbul).
- Gruber, C. (2009). "Between Logos (Kalima) and Light (Nûr): Representations of the Prophet Muhammad In Islamic Painting". *Muqarnas* 26, 229-262.
- Gruber, C. (2020). "Mi'râjnâme". *Encyclopaedia of Islam, THREE*, Editörler: Kate Fleet, Gudrun Krämer, Denis Matringe, John Nawas, Everett Rowson. (Erişim: 24 Temmuz 2021)

http://dx.doi.org/manchester.idm.oclc.org/10.1163/1573-3912_ei3_COM_36470

Horovitz, J. (1979). "Mi'râc". *MEB İslam Ansiklopedisi*. Cilt 8, 3. Basılış, İstanbul: MEB Basımevi, 344-347.

Köprülü, M. F. (1977). "Çağatay Edebiyatı". *MEB İslam Ansiklopedisi*. Cilt 3, 3. Basılış, MEB Basımevi, 270-323.

Mannopov, I. S. (2020). "Yassavi Literature and Its Emergence", *Anglisticum Journal (IJLLIS)* 9/8, 26-33. (Erişim: 06 Ekim 2021)

<http://www.anglisticum.org.mk/index.php/IJLLIS/article/view/1679/2150>

Ocak, A. Y. (1979-1983). "XVII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda Dinde Tasfiye (Püritanizm) Teşebbüslerine Bir Bakış: Kadızâdeliler Hareketi". *Türk Kültürü Araştırmaları XVII-XXI/1-2*, 208-225.

Redhouse, S. J. W. (1890). *A Turkish and English Lexicon*. Constantinople: A. H. Boyajian. (New Impression, Beirut: Librairie du Liban, 1987)

Steingass, F. J. (1892). *A Comprehensive Persian-English Dictionary*. London: Routledge K. Paul.

Şeyh Süleyman Efendi-i Buhârî (1298/1880). *Lügat-i Çağatay ve Türkî-yi Osmânî*. İstanbul: Mihran Matbaası.

Tekin, F. (2011). "Hanlıklar Dönemi Çağatay Edebiyatı". *Turkish Studies: International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/1 (Winter 2011), 1843-1850.

Turan, F. (2016). "Geç Dönem Çağatay Türkçesiyle Yazılmış 'Dîvâne Bûrak Kıssası': Metin, Dil ve Üslup İncelemesi". *İÜ Türkiyat Mecmuası*, 26/1, 311-338.

Turan, Fikret (2019). "Metin ve Gramer Özellikleri Bakımından Çağatayca Manzum Kéyik-Nâme Hikâyesi". *İÜ Türkiyat Mecmuası*, 29/1, 199-214.

Uzun, M. İ. (2005). "Mi'râciyye". *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 30, İstanbul: TDV Yayınları, 135-140.

Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Véliaminof-Zernof, V. de (1869). *Dictionnaire Djaghataï-Turc*. Saint-Petersbourg: Imprimerie de l'Académie Impériale des Sciences.

Wehr, H. (1976). *A Dictionary of Modern Written Arabic*. 3. Baskı, Editör: J. Milton Covan, New York: Spoken Language Services, Inc.

Yavuz, K. (2014). "Anadolu'da Başlayan Türk Edebiyatında Görülen İlk Miraçnâmeler: Âşık Paşa ve Miraçnâmesi". *İlmi Araştırmalar* 8, 247-266.

Yavuz, S. S. (2005). "Mi'rac". *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 30, İstanbul: TDV Yayınları, 132-135.

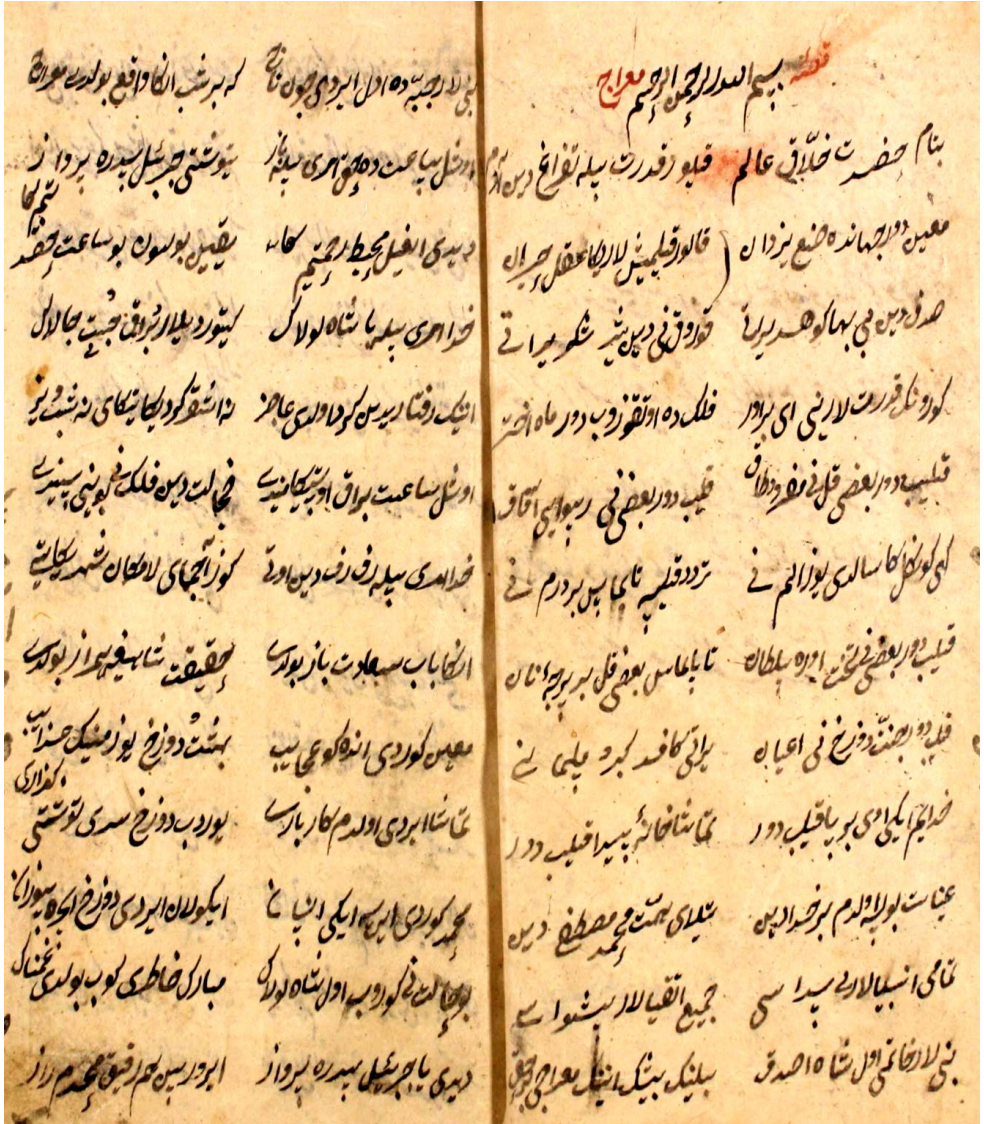
<http://www.iranicaonline.org/articles/meraj-i>

Kıssa-i Mir'ac

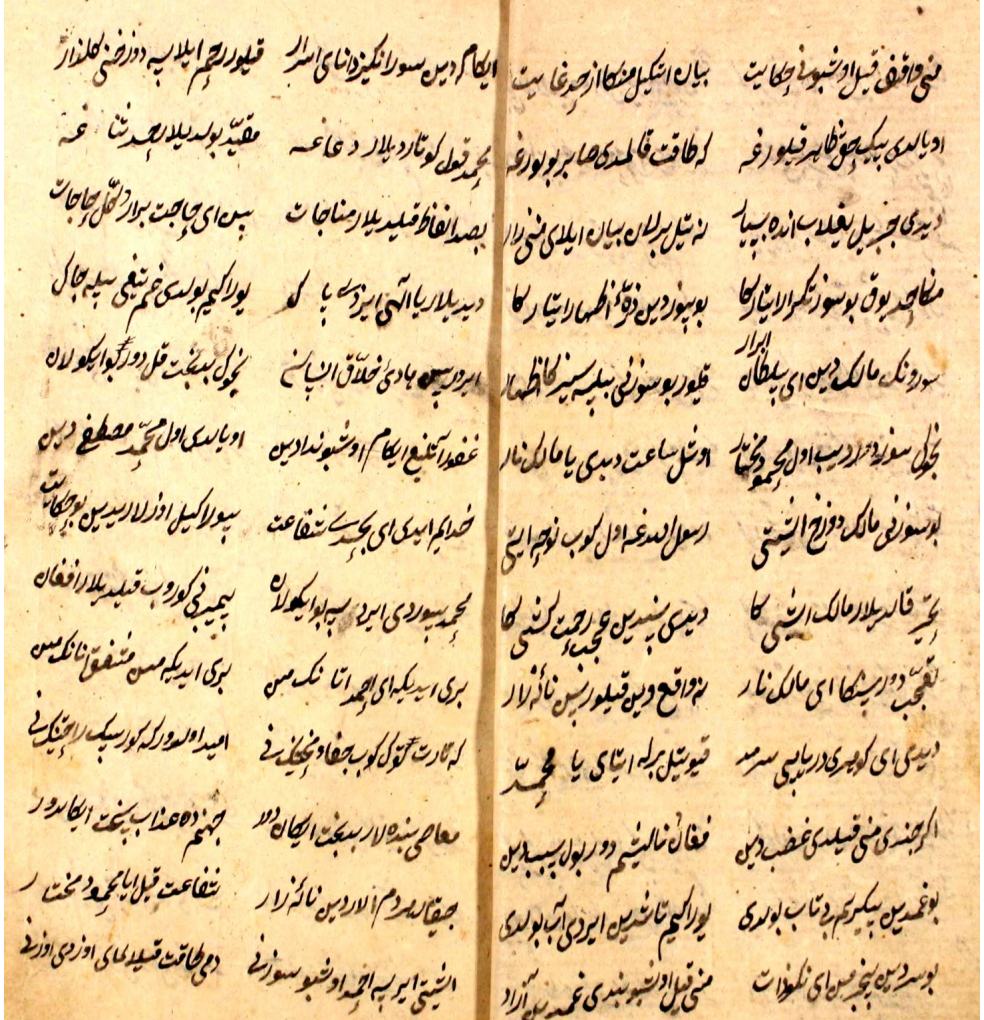
Elyazması Nüsha

Beyazıt B3626, Varak 15b-18a (PDF 18-20)

15b: Beyit 1-12, 16a: Beyit 13-25 (PDF 18)

16b: Beyit 26-38, 17a: Beyit 39-51 (PDF 19)

17b: Beyit 52-64, 18a: Beyit 65-69 (PDF20)

